

Autor: Jef Costello

„Myslím, že si ji antropomorfizujete,“ řekl mi veterinář. Vzal jsem k němu svou kočku na pravidelnou prohlídku a zrovna mu popisoval něco rozkošného, co udělala. Už si ani nevzpomínám, co to bylo (stalo se to před lety), ale nebylo to prvně, co mi něco takového řekl a podobně protivná obvinění jsem si vyslechl i od jiných lidí.

Obvykle na to přišlo, když jsem mluvil o tom, co jsem považoval za kočičí projevy emocí nebo náklonnosti. S „antropomorfizací“ jsem pokračoval i po skonu své kočky, kdy jsem několik let žil se spolubydlícím, který měl psa – k němuž jsem si (podle očekávání) vypěstoval velice, velice blízký vztah. V průběhu svého života jsem byl majetkem dvou koček a tří psů, když tedy počítáme i psa „spolubydlícího“. Se zvířaty jsem prožil tak velkou část svého života, že se cítím dost nesvůj, když teď u sebe žádné nemám (s pořízením dalšího domácího zvířete váhám, protože bych rád trochu cestoval).

Obecně dávám zvířecí společnosti přednost před tou lidskou, k němým tvářím si totiž snáz nacházím cestu a cítím s nimi i podstatně větší účast. Při setkáních s rodiči dětí často zapomínám jména dětí, pokud ale mají psa, zapamatuju si jeho jméno vždycky. A u přátelství

na delší vzdálenost se lidí často jako první ptám, jak se daří jejich mazlíčkům – a dotaz na děti je k tomu pouhou douškou. Chytnu se na každé roztomilé zvířecí video, které lidé sdílejí na Facebooku. A kdyby na to přišlo, asi bych dokázal poslat na smrt miliony lidí a spát jako děcko. Pohled na zvířecí utrpení ale nesnesu.

Přestože jste jistě nabyli opačného dojmu, necítím ke zvířatům nějakou „přeslazenost“ (jak by to možná nazvala princezna Anne). Tak mám například za to, že přehnané rozmazlování psům škodí a že musejí být dobře vycvičení. Stejně jako dětem jim nejlépe vyhovují pevně stanovené hranice (ať už tvrdí cokoliv). Vyděšenému psovi tak nepomůžete, když ho obejmete a budete nad ním rozplývat se slovy „Ty moje chudinko!“ Tím ho jen utvrdíte v přesvědčení, že je něco v nepořádku a má se tedy čeho bát. Mnohem lepší je dodat mu jistotu klidem a pevností.

Přijde mi naprosto očividné, že kočky a psi projevují „lidské“ emoce. K ostatním zvířatům se vyjadřovat nemohu, protože jsem měl jen minimální kontakt s koni, ptáky a dalšími domestikovanými zvířaty – i když jsem strávil hodně času s křížencem vlka mého kamaráda a toto stvoření jsem si nesmírně oblíbil. (Když posel, poslal jsem rodině kondolenci.) V nastíněném podání celé záležitosti je však jeden zásadní zádrhel; zásadní problém s tím říkat, že zvířata mají „lidské emoce“ – a tím je nevyřčené přesvědčení, že jen lidé mají emoce.

Skutečný problém „antropomorfismu“ tedy spočívá v tom, že v podstatě pracuje s *ostrým dělením* mezi lidmi a všemi ostatními tvory. Na této diskontinuitě trvá západní i ta židokřesťanská filozofická tradice. Tak například často slýcháváme, že jedině lidské bytosti jsou nadány „rozumem“ nebo že jedině lidé mají „duše.“ Descartes (dualista, který chápal duch jako netělesný a nezničitelný) tvrdil, že zvířata nejsou o mnoho víc než srstí porostlí roboti. Descartes očividně nikdy neměl kočku ani psa.

A přesto bývají lidé, kteří mě obviňují z „antropomorfizace“, z drtivé většiny reduktivní materialisté, kteří buď mají nějaké přírodovědné vzdělání – nebo si to alespoň myslí. Moderní biologie nás však učí, že na evolučním spektru bychom neměli hledat nějaké ostré diskontinuity. Jinak řečeno nalezneme některé orgány, chování a vzorce života předznamenány ve starších organismech – nebo, když to vezmeme z druhého konce, v mladších organismech nacházíme rozvinuté prvky přítomné v zárodečné podobě už mnohem dříve. A tak jsou ve skutečnosti nařčení z „antropomorfismu“ a tvrzení o ostré diskontinuitě mezi lidmi a veškerým ostatním životem neslučitelná s přirozeným a evolučním chápáním člověka. Jedná se o pozůstatek židokřesťanské tradice (kterou starý Descartes jen zracionalizoval).

Budeme-li ale chápat všechna živá stvoření – včetně nás samých – coby součást kontinua života, uvědomíme si, že žádné ostré zlomy neexistují a že stvoření a jejich vlastnosti na spektru postupně přecházejí v jiné. Proto by vlastně bylo větším překvapením, kdyby psi a kočky „lidské emoce“ neprojevovali. Ve skutečnosti prostě projevují „emoce“, u nichž by nikoho nemělo překvapit, že mají hodně společného s našimi. Ty naše možná jsou komplexnější a u některých lidí i vybranější, ale v zásadě se od sebe příliš neliší. Zvířata

projevují hněv, štěstí, osamělost i zármutek a dokonce i základní smysl pro humor, patrný ze zvířecí hravosti a občasných překvapivých kousků, kterými se nás pokouší napálit.

A ano, zvířata cítí lásku. Ze všech těch redukcionistických pseudovědeckých anti-antropomorfických nesmyslů, které musím do omrzení poslouchat, ten nejhorší zní nějak takto: „Tvoje kočka se k tobě netulí, protože tě má ráda – chce se jen ohřát.“ Takové lidi by měli zaživa stáhnout z kůže. Jak to mohou vědět? Svého veterináře mimochodem podobným dotazem omráčíte, jsou totiž zvyklí, že lidé bez ptaní přijímají jejich autoritu. Ale vážně – jak to vlastně ví? Kočičí chování byste mohli vykládat jako mechanickou snahu zahřát se, jedině pokud byste vyšli z předpokladu kočky coby karteziánského osrstěného robota. V rámci mnou navrhovaného moderního, vědeckého a darwinovského „modelu kontinua“ však dává větší smysl vyložit si kočičí přítulnost jako projev impulsu ne nepodobného lidských projevům příchylnosti: tedy skutečné lásky.

Všichni veterináři a vědci samozřejmě takto natvrdlí nejsou. Kdysi jsem o těchto věcech dlouze rozmlouval s biologem, který měl několik psů. Celý náš rozhovor rozhodně shrnul do dvou slov: „Milují nás.“

Roztomilá zvířecí videa na webu se dnes pravděpodobně počítají v milionech; sám každý den ve svém facebookovém feedu narazím přinejmenším na jedno. Na většinu z nich se opravdu podívám a často je i sdílím s přáteli. Čím nás tolik oslovují? Když na moment odhlédneme od očividných emocí, které v nás probouzejí, lidé úplně nedoceňují úžas, kterým nás plní. Mnoho z nich má v názvu, že se zvířata „chovají jako lidé“: například **toto**. Podle autora se na něm dva huskyové hádají „jako lidští sourozenci“. To na videu ale ve skutečnosti nevidíme – ukazuje totiž prostě jen dva sourozence, kteří se hádají jako sourozenci. (Předpokládám, že oba psi skutečně jsou pokrevně spříznění.) A u vyšších obratlovců se sourozenci prostě hádají (a projevují si lásku a náklonnost), ať už jde o psy nebo lidi.

Někdo už možná má roztomilých videí se zvířaty po krk (Sean Tejaratchi je skvěle paroduje [zde](#)). Ale tato videa i naše reakce na ně jsou nesmírně důležité. Cítíme údiv nad tím, že zvířata dělají natolik „lidské“ věci, protože sami jsme roboti naprogramovaní „experty“ – domýšlivými šprty, kteří nenávidí údiv, krásu, lásku, jejichž duše jsou plytké a plné zášti a kteří ve skutečnosti neví vůbec nic. Zjišťujeme, že se mýlí a že zvířata toho s námi mají společného mnohem víc, než jsme si mysleli (a že i my se jim hodně podobáme).

Jistě, mezi lidskými bytostmi a zvířaty najdeme velké rozdíly, spíše než kvalitativní však jsou kvantitativní. Jsou zvířata obdařena rozumem? Ano, ale rozumem dosti nerozvinutým. I rozumové schopnosti jsou totiž spektrem (podívejte se, jak **tady** havran vyřeší hádanku). Liší se snad lidé od zvířat tím, že si uvědomují vlastní existenci? I zde se dá mluvit o kontinuu. Zvířata mají jakési základní sebeuvědomění, alespoň co se týče jejich těl, jinak by nemohla přežít. Aby například mohl pes zareagovat na to, když se někdo dotkne jeho ocasu, musí nějakým způsobem vědět „toto je můj ocas“. A kdyby podobným způsobem necítila, že „něco dělají špatně“, nemohla by ve snaze vyřešit problém opakovaně změnit taktiku.

Milují, nenávidí, smějí se (ano, psi se doopravdy smějí), touží po přátelství a lásce, cítí vděk,

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

jsou smutná nebo panovačná, mluví (alespoň se o to pokoušejí) a truchlí pro ztrátu jednoho ze svých – nebo z nás. Nejsou to roboti ani hračky: stejně jako my to jsou citlivá stvoření a mám silné podezření, že *vědí* mnohem víc, než si myslíme (jen se zeptejte Ruperta Sheldrakea). Takže až vás dnes váš pes přivítá, odložte nákup a pozdrav mu (nikdy „tomu“) oplatte. A když vrazíte do kočky, řekněte „pardon“ (je to přece obyčejná slušnost).

Přátelé, pějme chválu na antropomorfismus!

Kromě případů, kdy by ho snad někdo chtěl aplikovat na černochy.

Úvaha Jefa Costella *In Defense of “Anthropomorphism”* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing 6. února 2017.